

BOOKA.

Knjiga **190**

DŽUNO DJIAZ
**KRATKI ČUDESNI ŽIVOT
OSKARA VAOA**

Naslov originala
Junot Díaz
The Brief Wondrous Life of Oscar Wao
© Junot Díaz, 2009.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

1 1000 Beograd, Cara Dušana 68
office@booka.in

www.booka.rs

PREVOD S ENGLESKOG
Bojan Bosnić

LEKTURA
Nevena Bojčić

KOREKTURA
Borka Slepčević

PRELOM
Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA
Nikola Korać

ŠTAMPA
DMD štamparija

Beograd, 2023.

Sva prava zadržana.
Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez
pismene saglasnosti izdavača.

DŽUNO DIJAZ
**KRATKI ČUDESNI ŽIVOT
OSKARA VAOA**

Preveo Bojan Bosnić

Elizabeth de Leon

„Od kakvog su značaja kratki, bezimni životi...
Galaktusu?!“

Fantastična četvorka
Sten Li i Džek Kirbi
(prvi ciklus, sveska broj 49, april 1966)

Hriste, smiluj se svemu što sneva!
I psu koji truli na Rajtson roudu
i meni kad sam i sam pas bio na ulicama ovim;
ako ljubav prema ovim ostrvima mora biti moj usud,
iz te pokvarenosti moja duša dobija krila.
Ali počeli su da mi tružu dušu
kućama svojim velikim, velikim kolima, velikim svim,
kuli, crnja, Sirijac i Franko Kreol,
pa prepuštam to njima i njihovom karnevalu –
ja se kupam u moru, ja odlazim niz put.
Znam ostrva ova od Monosa do Nasaua,
mornar zarđale glave sa očima morskog zelenila
kojeg zovu Šabin, što je naziv za
svakog crvenog crnju, i ja, Šabin, video sam
kada ove rupe Imperije bile su raj.
Ja sam samo crveni crnja koji voli more,
imam izučenu dobru kolonijalnu školu,
imam u sebi Holanđanina, crnju i Engleza,
i ili sam niko, ili sam cela nacija.

DEREK VOLKOT

Kažu da je najpre došlo iz Afrike, nošeno kricima robova; da to beše smrtonosna kletva Taina, izgovorena tačno u trenutku kada je jedan svet nestajao a drugi se rađao; da to beše demon koji se u ovaj svet uvukao kroz vrata pakla što su se odškrinula negde na Antilima. *Fukú americanus*, ili jednostavno *fukú* – uopšteno, to je kletva ili nekakvo prokletstvo; a konkretno to vam je Kletva ili Prokletstvo Novog sveta. Takođe se naziva i *Admiralov fukú* jer mu Admiral beše istovremeno i babica i jedna od njegovih najpoznatijih evropskih žrtava – i pored toga što je „otkrio“ Novi svet, Admiral je umro nesrećan i sifilitičan, dok su mu u glavi odzvanjali (*dique*)¹ božanski glasovi. U Santo Domingu, Zemlji koju je Voleo Ponajviše (i koju će Oskar, naposletku, nazivati nul-tom tačkom Novog sveta), samo Admiralovo ime postalo je sinonim za obe vrste *fukúa*, i veliki i mali – izgovoriti naglas njegovo ime, čak i samo ga čuti, značilo je navući propast na sebe i svoje bližnje.

No, ma kako da se zvao i odakle god da je potekao, veruje se da je *fukú* oslobođen s dolaskom Evropljana na Hispaniolu, i otad smo ga svi najebali. Santo Domingo možda jeste

¹ Navodno. (Prim. prev.)

nulta tačka *fukúa*, njegova matična luka, ali svi smo mi njegova deca, bili svesni toga ili ne.

No *fukú* nije samo nešto iz drevne istorije, priča strave i užasa iz prošlosti koja više ne plaši nikog. U vreme mojih roditelja, *fukú* je bio do jaja realan, nešto u šta su tad svi verovali. Svako je poznao nekoga koga je *fukú* prožderao, isto onako kako je svako poznao nekoga ko je radio u Palati. Moglo bi se reći da je bio sveprisutan, iako ljudi nisu baš rado pričali o njemu, kao uostalom ni o svim drugim najvažnijim pitanjima na Ostrvu. Ali ta davnašnja vremena pogodovala su *fukúu*; imao je čak i svog svojevrsnog promotera, moglo bi se čak reći prvosveštenika. Našeg tadašnjeg doživotnog diktatora Rafaela Leonidasa Truhilja Molinu.² Niko ne zna da

² Za sve vas koji ste preskočili obavezne dve sekunde dominikanske istorije: Truhiljo, jedan od najozloglašnijih diktatora dvadesetog stoleća, vladao je Dominikanskom Republikom od 1930. do 1961. godine, s neumoljivom i nemilosrdnom brutalnošću. Debeli, sadistički *mulato* svinjolikih očiju koji je izbeleživao svoju kožu, nosio cipele s platformom i imao sklonost ka galanteriji iz Napoleonovog doba – Truhiljo (poznat još i kao El Hefe, Propali Kradljivac Stoke i Pizdoliki) – u jednom trenutku kontrolisao je gotovo svaki aspekt političkog, kulturnog, društvenog i ekonomskog života u DR potentnim i (dobro nam poznatim) spojem nasilja, zastrašivanja, masakra, silovanja, podmićivanja i terora; prema zemlji se odnosio kao da je plantaža čiji je on gospodar. Na prvi pogled deluje kao da je bio tipičan latinoamerički *caudillo* [razbojnički vođa, prim. prev.], ali njegova vladavina bila je pogubna na način koji je malo istoričara ili pisaca uspeo verovatno da prikaže ili, usuđujem se da tvrdim, čak i da pojmi. On je bio naš Sauron, naš Araun, naš Darksajd, naš Negdašnji i Svagdašnji Diktator, *personaje* toliko nestvarna, toliko perversna, toliko zastrašujuća da čak ni najbolji pisac naučne fantastike ne bi mogao da smisli takvu pizdetinu. Poznat po tome što je promenio bukvalno SVE NAZIVE bukvalno SVIH ZNAMENITOSTI Dominikanske Republike kako bi sebi odao počast (Piko Duarte postać tako Piko Truhiljo, a Santo Domingo de Guzman, prvi i najstariji grad Novog sveta, postać Sjudad Truhiljo); što je uspostavio nezdrave monopole i na poslednjem deliću nacionalne baštine (što ga je u kratkom roku učinilo jednim od najbogatijih ljudi na planeti); što je oformio jednu od najsnažnijih vojnih sila na ovoj hemisferi (lik je imao čak i bombardere, jebote!); što je pojebao svaku zgodnu curu koja mu se našla na vidiku, uključujući tu i žene svojih potčinjenih, hiljade i hiljade žena; što je očekivao, ne, izvinjavam se, insistirao da ga *pueblo* [narod, prim. prev.] obožava (o čemu najbolje svedoči nacionalni slogan „Bog i Truhiljo“); što je zemljom upravljao kao vojnim kampom za obuku; što je prijateljima i saradnicima oduzimao nameštenja i posede iz čista mira; što je imao gotovo *natprirodne* sposobnosti.

Među njegova najveća dostignuća spadaju: genocid iz 1937. nad haičanskom i haičansko-dominikanskom zajednicom; jedna od najdužih, najstetnijih

li je Truhiljo bio sluga ili gospodar *fukúa*, njegov posrednik ili upravnik, ali beše jasno da se njih dvoje kapiraju, da su *ukopčani*. Verovalo se, pa i među obrazovanim rajom, da će svako ko kuje zaveru protiv Truhilja navući na sebe najmoćniji *fukú*, sve do sedmog kolena, pa i dalje. Čak i da ste samo pomislili nešto loše o Truhilju, *fuá*, uragan bi vam oduvao porodicu u more, *fuá*, iz vedra neba stena bi se obrušila i zgromila vas, *fuá*, škampi koje biste pojeli danas ubili bi vas grčevima sutra. A to objašnjava činjenicu da su svi koji su pokušali atentat na njega nagrabusili, i zašto su i oni likovi koji su ga naposljetku ipak overili takođe umrli najjezivijom smrću. A jebeni Kenedi? E pa on je bio taj koji je dao zeleno svetlo za atentat na Truhilja 1961. i naredio CIA da isporuči oružje na Ostrvo. Loš potez, rođače. Jer ono što mu njegovi obaveštajci nisu rekli jeste ono što je znao bukvalno svaki Dominikanac, od najimućnijeg *habaa* u Maou do najsiromašnijeg *gueja* u El Bueju, od najstarijeg *ansiana sanmakorisana* do najmlađeg *karahita* iz San Franciska: da će onaj ko ubije Truhilja svojoj porodici navući na vrat *fukú* tako užasan da će u poređenju s njim onaj koji se nakačio na Admirala delovati kao *jojote*³. Hoćete da čujete konačan i definitivian odgovor Vorenove komisije na pitanje ko je ubio Dž. F. K.? Dozvolite vašem poniznom Posmatraču da vam jednom zasvagda otkrije božju istinu: nije to bila niti mafija, niti L. B. Dž., niti duh Merilin jebene Monro. Nisu to bili ni vanzemaljci, ni KGB, ni neki

diktatura pod patronatom Sjedinjenih Država na zapadnoj hemisferi (a ako smo mi Latinosi dobri u nečemu, onda je to tolerisanje diktatora sa američkom podrškom, tako da znajte da je ovo teško izvojevana pobjeda na koju Argentinaci i Čileanci još uvek ulažu žalbe); ustupavanje prve moderne kleptokratije (Truhiljo je bio Mobutu pre nego što je Mobutu postao Mobutu); sistematsko podmićivanje američkih senatora; i poslednje, ali ne i najmanje važno, kovanje dominikanskih naroda u modernu državu (što prethodno nije pošlo za rukom njegovim trenerima marincima tokom Okupacije). (Prim. aut.)

³ Običan osip. (Prim. prev.)

usamljeni snajperista. Nisu to bili ni braća Hant, ni Li Harvi, ni Trilateralna komisija. Bio je to Truhiljo, bio je to *fukú*. Pa odakle, in *coñazo*⁴, mislite da potiče ta takozvana Kletva Kenedijevih?⁵ A tek Vijetnam? Šta mislite, zašto je najveća svetska sila izgubila svoj prvi rat protiv zemlje Trećeg sveta poput Vijetnama? Znači, brate! Možda će vam biti zanimljiv podatak da je, baš u trenutku kada su Sjedinjene Države počele da pojačavaju intervenciju u Vijetnamu, L. B. Dž. izvršio nezakonitu invaziju na Dominikansku Republiku (28. aprila 1965). (Santo Domingo bio je Irak pre Iraka.) Beše to sjajna vojna pobjeda za SAD, te su mnoge jedinice i obavještajni timovi koji su učestvovali u „demokratizaciji“ Santo Dominga gotovo odmah prosleđeni u Sajgon. I šta mislite da su ti vojnici, tehničari i špijuni poneli sa sobom – u svojim ruksacima, torbama, džepovima, na dlakama nozdrva, na čizama? Samo poklončić mog naroda Americi, mala osveta za nepravedan rat. Tako je, rođaci. *Fukú*.

I zato je važno upamtiti da *fukú* ne udara uvek poput грома. Ponekad to radi strpljivo, davi crnju polako, kao što je to radio Admiralu ili američkim vojnicima na pirinčanim poljima oko Sajгона. Nekada je spor, a nekada brz. Po tome je nalik na zlu kob, teško je odrediti u kom će se obliku manifestovati i kako se od njega zaštititi. Ali budite sigurni da će, poput Darksajdovog Omega efekta, poput kletve Morgotove,⁶

⁴ Jebiga. (Prim. prev.)

⁵ Evo nečega za vas, likove koji uvek imaju teorije zavere: one noći kada su se Džon Kenedi mlađi, Kerolin Beset i njena sestra Loren srušili u svojoj *pajper saratogi*, omiljena kuvarica Džon-Džonovog oca, Providensija Paredes, inače Dominikanka, nalazila se u Martas Vinjardu, gde je spremala Džon-Džonu njegovo omiljeno jelo: *chicharrón de pollo*. Ali *fukú* uvek jede pre svih, i uvek jede sam. (Prim. aut.)

⁶ „Ja sam stariji kralj: Melkor, prvi i najmoćniji od svih Valara koji postojaše pre sveta, koji ga i stvorio. Senka moje misli leži nad Adrom i sve se njoj pokorava, polako, ali sigurno, mojoj volji. A nad svima koje ti voliš, moja misao će ležati poput oblaka Zle Kobi, i ona će ih odvesti u tamu i očajanje. Gde god da krenu, Zlo će se uzdići. Kako god progovore, njihove reči će u sebi nositi zlo. Šta god urade,

ma koliko se puta preoblikovalo to sranje, uvek – ali znači uvek – sjebati svog čoveka.

Da li ja verujem u ono što su mnogi opisali kao Velika Američka Kletva, i nije mnogo bitno. Kad neko, poput mene, proživi toliko dugo u središtu jedne *fukú* zemlje, nasluša se takvih priča. Svako u Santo Domingu ima *fukú* priču koja mu stalno kruži u porodici. Jedan moj ujak iz Sibaoa ima dvanaest ćerki i veruje da ga je bivša ljubavnica proklela da nikad ne dobije muškog potomka. *Fukú*. Imam tetku koja veruje da joj je uskraćena sreća jer se nasmejala na sahrani svoje suparnice. *Fukú*. Moj deda sa očeve strane veruje da je dijaspora Truhiljova osveta narodu koji mu je okrenuo leđa. *Fukú*.

Skroz je u redu ako vi ne verujete u ova „praznoverja“. Ma to je i više nego u redu – sjajno je. Jer, bez obzira na to da li vi verujete u njega, *fukú* veruje u vas.

Pre nekoliko nedelja, dok sam privodio kraju pisanje ove knjige, na jednom DR1 forumu započeo sam temu o *fukúu*, onako, iz radoznalosti. U poslednje vreme, nešto sam u tom nekom štreberskom fazonu. Odziv je eksplodirao u pičku materinu. Da vidite koliko sam samo odgovora dobio. Samo su navirali. I to ne samo od Dominikančerosa. Portorikosi su hteli da pričaju o *fufusu*, a i Haićani imaju neko slično sranje. Ima zilion tih *fukú* priča. Čak je i moja majka, koja gotovo nikad ne govori o Santo Domingu, počela da mi priča svoje.

Kao što ste dosad već pretpostavili, i ja imam jednu *fukú* priču. Voleo bih da mogu reći da je ona i najbolja u ovoj gamili – *fukú* broj 1 – ali ne mogu. Moja priča nije ni najstrašnija, ni najjasnija, ni najbolnija, a ni najlepša.

to će se okrenuti protiv njih. Umreće bez nade, proklinjući i život i smrt.“ DŽ. R. R. Tolkin, *Nezavršene priče*. (Prim. aut.) Navedeno u prevodu Milice Simić (Alnari, 2003). (Prim. prev.)

Ali je ona koja je mene šćepala za grlo.

Nisam baš ubeđen da bi se Oskaru svidela ova kategorizacija – *fukú* priča. On je bio zakleti obožavalac naučne fantastike i fantazije, verovao je da je to vrsta priče u kojoj svi živimo. Verovatno bi pitao: Ima li veće naučne fantastike od Santo Dominga? Ima li veće fantazije od Antila?

Ali sada kada znam kako se sve završilo, moram postaviti kontrapitanje: A ima li nečega da je *fukú*stičnije?

Još jedno objašnjenje, Toto, pre nego što bude *ćao*, *ćao*, *Kanzase* – u Santo Domingu, po običaju, kad god bi izgovorio ili začuo Admiralovo ime, ili kad bi *fukú* promolio neku od svojih brojnih glava, postojao je samo jedan način da sprečiš katastrofu da se sruči na tebe, samo jedna pouzdana kontravradžbina koja je mogla da zaštiti tebe i tvoju porodicu. Nimalo iznenađujuće, to je bila jedna reč. Prosta reč (koja se obično izgovara uz energično ukrštanje dva kažiprsta).

Zafa.

Ta reč je nekad bila popularnija, značajnija beše u Makondu, da tako kažem, nego u MakOndu. No još uvek ima ljudi poput mog ujaka Migela iz Bronksa, koji i dalje zafuju sve. On je stara škola. Ako Jenkiji naprave grešku pretkraj tekme, zafa; donese li neko školjke s plaže, zafa; ako muškarcu poslužiš marakuju, zafa. Dvadesetčetvoročasovna zafa u nadi da zla kob neće imati vremena da se aktivira. Dok ispisujem ove redove, pitam se da nije i ova knjiga svojevrсна zafa. Moja sopstvena kontravradžbina.

I

JEDAN

ŠTREBER IZ GETA
NA KRAJU SVETA
1974–1987.

ZLATNO DOBA

Naš junak ne beše jedan od onih dominikanskih macana o kojima svi pričaju – nije bio od onih što stalno privode, niti zgodni *bačatero*, niti plejboj s milion riba na onoj stvari.

Osim u jednom ranom periodu svog života, lik nikad nije imao sreće sa ženskim rodom (kako *vrlo* nedominikanski od njega).

Tada mu je bilo sedam godina.

U tim blaženim danima svoje mladosti, Oskar je bio poput Kazanove – jedan od onih predškolskih zavodnika koji stalno pokušavaju da ljube devojkice, trljaju se o njih dok igraju merenge, prvi crnja koji je naučio perito i koristio svaku priliku da ga pleše. Kako je u to vreme (još uvek) bio „normalan“ mali Dominikanac iz „tipične“ dominikanske porodice, njegovo rastuće svodništvo ohrabrivali su podjednako i porodica i porodični prijatelji. Tokom žurki – a bilo je žurki koliko hoćeš tih davnih sedamdesetih, pre nego što je Vašington hajts postao Vašington hajts i pre nego što se

Bergenlajn protegla na gotovo sto blokova čistog španskog govornog područja – uvek bi se našao neki pijani rođak da gurne Oskara na neku curicu, a zatim bi svi krenuli da arla-uču dok bi dečko i devojčica oponašali kukovno pripijanje odraslih.

Eh, da ste ga videli tad, uzdisala bi njegova majka tokom svojih Poslednjih dana. Bio je naš mali Porfirio Rubiroza.⁷

Svi ostali njegovi vršnjaci klonili su se devojčica poput virusa kapetana Tripsa. Ne i Oskar. Taj mali je voleo ženske, imao je gomilu „devojaka“. (Bio je dežmekast, na dobrom putu da postane krme, ali ga je majka stalno održavala lepo podšišanog i obučenog, i pre nego što mu je glava promenila proporcije, imao je te divne iskričave oči i do jaja slatke obraščiće, što se videlo na svim fotkama.) Sve devojke – drugarice njegove sestre Lole, prijateljice njegove majke, pa čak i susedka Mari Kolon, poštanska službenica od trideset i nešto koja je mackala crveni ruž i hodala kao da ima zvono umesto dupeta – navodno su se ložile na njega. *Ese mucho está bueno!*⁸ (Da li je smetalo to što je bio suviše ozbiljan

⁷ Tokom četrdesetih i pedesetih godina prošlog veka, Porfirio Rubiroza – ili Rubi, kako su ga zvali u novinama – bio je treći najčuveniji Dominikanac na svetu (prvi je bio Propali Kradljivac Stoke, a druga Žena-Kobra glavom i bradom, Marija Montez). Visoki, šarmantni lepota „enormnog falusa koji je pravio haos po Evropi i Severnoj Americi“, Rubiroza je bio kvintesencijalni plejboj, ceo onaj fazon – pripada džet-setu, vozi trkačka kola, opsednut je polom – prava „srećna strana“ Truhiljata (jer je on zaista i bio jedan od najpoznatijih Truhiljovih sledbenika). Povremeni maneken, blejač po gradskim kafićima, Rubiroza se proslavio ženidbom Truhiljovom ćerkom Flor de Oro 1932. i, mada su se razveli pet godina kasnije, u Godini Genocida nad Haićanima, lik je uspeo da ostane u El Hefeovoj milosti tokom cele njegove duge vladavine. Za razliku od njegovog zeta Ramfisa (s kojim su ga često dovodili u vezu), Rubiroza nije baš bio sposoban za višestruke egzekucije; 1935. otputovao je u Njujork da izvrši El Hefeovu smrtnu presudu opozicionom lideru u egzilu, Anhelu Moralesu, ali je zapalio nazad pre nego što je izvršen neuspeli atentat. Rubi je bio tipičan dominikanski frajer, kresao je sve tipove riba: Barbaru Haton, Doris Djuk (koja je slučajno bila i najbogatija žena na svetu), francusku glumicu Danijel Dario i Ža Žu Gabor – da navedemo samo nekoliko. Baš kao i njegov ortak Ramfis, zaginuo je u saobraćajnoj nesreći 1965. kada je njegov *ferari* s dvanaest cilindara sleteo s puta u Bulonjskoj šumi. (Teško je ne primetiti ulogu automobila u našoj pripovesti.) (Prim. aut.)

⁸ Ovaj momak je baš dobar! (Prim. prev.)

i gladan pažnje? Ni najmanje!) Najgori je bio u DR, tokom letnjih poseta porodičnoj kući u Baniju, gde bi stajao ispred kuće *nena* Inke i dobacivao prolaznicama – *Tú eres guapa! Tú eres guapa!*⁹ – sve dok se neki sledbenik adventista sedmog dana nije požalio njegovoj baki pa ona očas posla prekinula hit paradu. *Muchacho del diablo!*¹⁰ Nije ti ovo kabare!

Za Oskara to beše odista zlatno doba, koje je svoju apoteozu dostiglo u jesen njegove sedme godine, kada je istovremeno imao dve devojke, njegov prvi i jedini *ménage à trois*, sa Maricom Čakon i Olgom Polanko.

Marica je bila Lolina drugarica. Dugokosa, skockana i tako lepa da je mogla glumiti marsovsku princezu Deu Toris. S druge strane, Olga nije bila nikakav porodični prijatelj. Živela je u kući na kraju bloka na koju se Oskarova mama uvek žalila jer je bila puna Portorikanaca koji su vazda visili ispred i cirkali pivo. (Šta, kao, nisu mogli to isto da rade u Koamu?, pitala bi Oskarova mama ljutito.) Olga je imala tipa devedeset rođaka, koji su se svi zvali Hektor, Luis ili Vanda. A kako joj je majka bila *maldita borracha*¹¹ (da citiramo Oskarovu mamu), Olga je nekad baš vonjala, pa su je druga deca nazivala gospođa Pišić.

Gospođa Pišić ili ne, tek Oskaru se sviđalo koliko je bila povučena, to što mu je dozvoljavala da je obori na zemlju i rve se s njom, kao i interesovanje koje je pokazivala za njegove figurice *Zvezdanih staza*. Marica je jednostavno bila lepa, nije tu bila potrebna nikakva dodatna motivacija, i uvek se nekako vrzmala tu – to što ga je nagnalo da ih startuje obe u isto vreme bila je čista genijalnost. U početku se pretvarao da je njegov omiljeni heroj, Šazam, taj koji je hteo da ih

⁹ Kako si lepa! (Prim. prev.)

¹⁰ Vražji dečače! (Prim. prev.)

¹¹ Jebena ispičutura. (Prim. prev.)

muva. Ali kada su one pristale, odbacio je sve maske. Kakav, bre, Šazam – Oskar je bio baja.

Bilo je to neko nevinije doba, te se njihova veza svodila na pripijeno stajanje na autobuskoj stanici, potajno držanje za ruke i dva ozbiljna poljupca u obraz, prvo s Maricom pa sa Olgom, dok ih je neko žbunje skrivalo od pogleda sa ulice. (Vidi ti ovog malog mača, govore su prijateljice njegove mame. *Que hombre*.¹²)

Trojka je potrajala samo jednu divnu nedelju. Jednog dana kad su se završili časovi, Marica je saterala Oskara iza ljuljaški i predočila mu novi zakon – biraj, ona ili ja! Oskar ju je uhvatio za ruku i ozbiljno počeo da joj opisuje koliko je voli, ali da su se i dogovorili da sve *dele*, no Marica ga je oduvala. Imala je ona tri starije sestre te je znala sve što se dalo znati o mogućnostima *deljenja*. Nemoj da si mi se obratio dok se ne otarasiš nje! Marica, čokoladne kože i uskih očiju, već tada je odavala ogunsku energiju, kojom će do kraja života sasecati sve oko sebe. Oskar se pokunjen vratio kući svojim crtaćima iz ere pre eksploatacije jeftine korejske radne snage – *Herkuloidima* i *Svemirskom duhu*. Šta je s tobom, bre?, pitala ga je majka. Spremala se da ide na svoj drugi posao dok su joj ekcemi na rukama izgledali kao neko gadno ustajalo jelo. Kada je Oskar zacvileo: Devojke, keva Leon zamalo nije eksplodirala. Tu ta *llorando por una muchacha*?!¹³ Izvukla je Oskara za uši i podigla ga na noge lagane.

Nemoj, mamice, zavapila je njegova sestra, prestani!

Bacila ga je na pod. *Dale un galletazo*¹⁴, prodahtala je, pa da vidiš kako će te onda mala drolja poštovati.

¹² Kakva muškarčina. (Prim. prev.)

¹³ Cmizdriš zbog neke devojčure?! (Prim. prev.)

¹⁴ Lupi ti njoj šamar. (Prim. prev.)

Da je on bio drugačiji tip crnje, možda bi i razmislio o *galletazu*. No nije bila stvar samo u tome što on nije imao očinsku figuru da mu pokaže muške fazone, Oskar jednostavno nije imao nikakvih agresivnih ni borilačkih poriva. (Za razliku od njegove sestre, koja se fajtala i sa dečacima i sa čoporom *morena*¹⁵ koje su mrzele njen uski nosić i gotovo ravnu kosu.) Oskar je imao tipa nulti borbeni rejting, čak je i Olga sa svojim čačkalicama od ruku mogla da ga odvali od batina. Kako, dakle, agresija i zastrašivanje nisu dolazili u obzir, dobro je porazmislio šta mu je činiti. Nije mu trebalo mnogo da prelomi. Naposljetku, Marica je bila lepa, a Olga nije; Olga se nekad osećala na pišačku, a Marica nije. Marici je bio dopušten pristup njegovoj kući, a Olgi nije. (Portorikanka ovde?, frknula bi njegova majka. *Jamás!*¹⁶) I tako je naš crnja pribegao *da/ne* logici insekata. Raskinuo je sa Olgom sutradan na igralištu, s Maricom pored sebe, i kako se samo ova rasplakala! Tresla se poput krpene lutke u svojim polovnim prnjama i četiri broja većim cipelama! Sline su joj curile iz nosa, ceo taj fazon!

U godinama koje su usledile, nakon što su se i on i Olga preobrazili u debele frikove, Oskar nije mogao a da ne oseti povremene nagle nalete krivice kada bi je video kako se gega na ulici ili bulji uprazno oko autobuske stanice za Njujork; nije mogao a da se ne zapita u kojoj je meri njegov hladni odjeb doprineo njenoj sadašnjoj sjebanosti. (Raskid s njom, prisećaće se kasnije, nije ga nimalo dotakao; čak ni kad je počela da plače, on se nije potresao. Samo je rekao: Nemoj si dete.)

Ono što ga pak *jeste* potreslo bilo je kada je Marica raskinula s *njim*. Narednog ponedeljka, nakon što je bacio Olgu

¹⁵ Brineta, crnkinja. (Prim. prev.)

¹⁶ Nikad! (Prim. prev.)

psima, došao je na autobusku stanicu noseći svoju voljenu kutiju za užinu s motivima iz *Planete majmuna*, samo da bi ugledao lepojku Maricu kako se drži za ruku sa onim akrepom Nelsonom Pardom. Nelsonom Pardom, koji je izgledao kao Čaka iz *Zemlje izgubljenih*! Nelsonom Pardom, koji je bio toliki retard da je mislio kako je mesec mrlja koju je Bog zaboravio da izbriše. (Ali ispraviće on to ubrzo, uveravao je celo svoje odeljenje.) Nelsonom Pardom, koji će ubrzo postati lokalni stručnjak za provaljivanje u stanove, da bi potom otišao u marince i izgubio osam nožnih prstiju u Prvom zalivskom ratu. U prvi mah Oskar je pomislio da je to neka greška, da ga je sunce zaslepilo, da se nije dovoljno naspavao prethodne noći. Stajao je pored njih i divio se svojoj kutiji za užinu, kako je realistično i dijabolično izgledao Dr Zajus. Ali Marica nije htela čak ni da mu se nasmeši! Pravila se kao da ga nema. Trebalo bi da se venčamo, rekla je Nelsonu, na šta se on moronski nakezio i okrenuo ka ulici da vidi dolazi li autobus. Oskar je bio suviše povređen da bi izustio bilo šta; seo je na ivičnjak i osetio kako mu nešto izbija iz grudi, usrô se od straha, i pre nego što je mogao da trepne, već je ridao; a kada je prišla njegova sestra Lola i upitala ga šta mu je, samo je odmahnuo glavom. Vidi ovog *marinconcita*, zakikotao se neko. Neko drugi šutnuo je njegovu voljenu kutiju za užinu i izgrebao je tačno preko lica Generala Urka. Kada je, još uvek plačući, ušao u autobus, vozač (opštepoznati lečeni zavisnik od anđeoskog praha), reče mu: O gospode! Ne budi sisa!

Kako je raskid uticao na Olgu? A ono što se zaista pitao beše: Kako je raskid uticao na Oskara?

Oskaru se činilo da je od onog trenutka kada ga je Marica šutnula – Šazam! – njegov život počeo da se sjebava. Neko-liko narednih godina postajao je sve deblji i deblji. Posebno

ga je tresnula rana adolescencija, zgužvavši mu lice u nešto što niste mogli nazvati dražesnim, obasuvši mu kožu bubuljicama, učinivši ga obuzetim samim sobom; a zbog interesovanja – za Žanrove! – zbog kojih ga niko nikad ranije nije zadirkivao, sad je postao gubitnik sa velikim G. Nikako nije uspevao da stekne prijatelje, bio je žešći smarač (imao je naviku da koristi pompezne reči koje bi naučio samo dan ranije). Više se nije ni približavao devojkaма jer su ga u najboljem slučaju ignorisale, a u najgorem cičale i nazivale ga *gordo asqueroso!* Zaboravio je na perito, zaboravio je na ponos koji je osećao kada su ga žene u porodici nazivale *hombre*. Nije poljubio nijednu devojku duuuugo vremena. Kao da je sve što je posedovao na planu zavođenja sagorelo u onoj jednoj jebenoj nedelji.

Nije da su njegove „devojke“ prošle mnogo bolje. Delovalo je kao da je loša antiljubavna karma koja je pogodila Oskara – pogodila i njih. Do sedmog razreda Olga je postala ogromna i strašna, proradio je neki trolovski gen u njoj, počela je da loče *bakardi* iz flaše i na kraju su je ispisali iz škole jer je stekla naviku da viče *NATASE!*¹⁷ usred časa. Čak su i njene grudi, kada su konačno porasle, bile mlitave i strašne. Jednom je Olga u autobusu nazvala Oskara žderačem torti i on joj je gotovo odgovorio: pazi ko mi kaže, *puerca*¹⁸, ali se uplašio da će ona nasrnuti i razbiti ga, što bi njegov indeks frajerstva, i inače nizak, srozalo na nivo onih nekoliko hendikepiranih klinaca i Džoa Lokorotunda, poznatog po masturbiranju u javnosti.

A prelepa Marica Čakon? Hipotenuza našeg ljubavnog trougla, kako je ona prošla? Pa, pre nego što si stigao da kažeš *O moćna Izido*, Marica je procvetala u najzgodniju *guapu*

¹⁷ Natas (Satanin brat). (Prim. prev.)

¹⁸ Krmača. (Prim. prev.)

u Patersonu, jednu od kraljica Novog Perua. Kako su ostali komšije, Oskar ju je često viđao, tu Meri Džejn iz geta, kose crne i bujne poput olujnog oblaka, verovatno jedinu Peruanku na planeti koja je imala kovrdžaviju *pelelo*¹⁹ od njegove sestre (tad još nije čuo za Afroperuance, niti za grad Činču), tela tako izvajanog da su starci zaboravljali na svoju nemoć, koja se već od šestog razreda zabavljala s muškarcima dvostruko ili trostruko starijim od nje. (Marica možda nije baš blistala na mnogim poljima – sport, škola, posao – ali je blistala kada su muškarci bili u pitanju.) Da li je to značilo da je ona ipak uspešla da izbegne kletvu – da je bolje prošla od Oskara i Olge? Hm, čisto sumnjam. Koliko je Oskar mogao da vidi, Marica je uživala u tome da je momci mlata. Jer to se dešavalo *konstantno*. Da *mene* frajer udari, tvrdila je drčno Lola, živog bih ga pojela.

Gledaj sad Maricu: žvalavi se na tremu svoje kuće, ulazi i izlazi iz kolica nekog siledžije, bacakaju je na pločnik. Oskar je gledao to žvalavljenje / ulaženje i izlaženje / bacakanje celu svoju neveselu, seksa lišenu adolescenciju. A šta je drugo mogao? Prozor njegove spavaće sobe gledao je na ulaz u njenu kuću, te je uvek voajerisao dok je bojio svoje D&D²⁰ figurice ili čitao poslednji Kingov roman. Jedino što se tih godina menjalo behu modeli automobila, obim Maričinog dupeta i vrsta muzike koja je treštala iz kola. Prvo je to bio fristajl, onda hip-hop iz ere Il Vila, i naposletku, samo na kratko, Hektor Lavo i družina.

Gotovo svakog dana bi joj se javio u prolazu, ushićen i, fazon, sav srećan, a ona bi mu otpozdravila, skroz ravnodušno, i to je bilo sve. Nije se zanosio da se ona seća njihovih poljubaca – on, naravno, nije mogao da ih zaboravi.

¹⁹ Kosa. (Prim. prev.)

²⁰ D&D (rol-plej igra *Dungeons & Dragons*). (Prim. prev.)

MORONSKI PAKAO

Srednja tehnička škola zvala se *Don Bosko*, a kako je *Don Bosko* bila gradska katolička škola za dečake krcata stotina-ma nesigurnih, hiperaktivnih adolescenata, ona za debelog štrebera naloženog na SF poput Oskara beše izvor beskrajne patnje. Za Oskara srednja škola zapravo beše ekvivalent srednjovekovnom spektaklu u kome su ga stavili u klade i naterali da trpi uvrede i šibanje rulje umobolnika, što je bilo iskustvo zbog kojeg je navodno trebalo da postane bolji čovek, ali to se nekako nije ostvarilo – ako je bilo nekih pouka u tom stradanju, on ih nije uvideo. Svakog dana ulazio je u školu kao usamljeni debeli štreberko (što je i bio), i svakog dana mislio je samo o trenutku svoje manumisije, kada će biti oslobođen iz ovog beskrajnog užasa. Hej, Oskare, ima li derpea na Marsu? Hej, Kazu, 'vataj ovo! Kada je prvi put čuo za izraz *moronski pakao*, tačno je znao gde se on nalazi i ko obitava u njemu.

U drugoj godini srednje, Oskar je dogurao do ogromnih 111 kilograma (118 kada bi pao u depresiju, što se dešavalo često) i svima je, posebno njegovoj porodici, postalo jasno da se razvio u lokalnog *parigvaja*.²¹ Nije posedovao ništa od

²¹ Pejorativ *Pariguayo*, slažu se svi Posmatrači, zapravo je izvitopereni engleski neologizam *party watcher*. Ta reč je ušla u upotrebu tokom Prve američke okupacije DR, koja se odigrala od 1916. do 1924. (Niste znali da smo dva puta bili pod okupacijom tokom dvadesetog veka? Ništa ne brinite, ni vaši klinци neće znati da su SAD ikad okupirale Irak.) Tokom Prve okupacije bilo je izveštaja da su pripadnici Američkih okupacionih snaga često upadali na dominikanske žurke, ali, umesto da se pridruže slavlju, Stranci su samo stajali u uglu i posmatrali. Što je, naravno, delovalo kao najgluplja stvar na svetu. Ko ide na žurku da bi samo *gledao*? I stoga su marinci nazvani *pariguayos* – što u današnjem govoru označava svakoga ko samo posmatra dok drugi muvaju ribe. Momak koji ne đuska, koji nema žvaku, koji dozvoljava da ga drugi spuštaju – eto, to vam je *pariguayo*.

Ako biste bacili pogled u Svedominikanski leksikon, pod odrednicom *pariguayo* našli biste Oskarovu sliku u drvorezu. To je naziv koji će ga progoniti ceo život, i koji će ga naposljetku odvesti do još jednog Posmatrača, onog koji obitava na Plavoj strani Meseca. (Prim. aut.)

Natprirodnih moći tipičnog dominikanskog mužjaka, nije mogao da smuva ribu ni da mu život zavisi od toga. Sport mu do jaja nije išao od ruke, nije znao čak ni domine da igra, blago je reći da je bio nekoordinisan, a loptu je bacao kao mala devojčica. Nije imao štofa ni za posao, ni za muziku, ni za ples, nije umeo da zaradi kintu niti da repuje, ni g od gangstera nije bio. I što beše ono najgore – nije izgledao ni najmanje privlačno. Motao je svoju polukovrdžavu kosu u portorikanski afro i šetao ogromne socijala naočare – „protivpičkične“ odbrambene naprave, kako su ih zvali njegovi jedini prijatelji Al i Migz – imao je mlečne brkove iznad gornje usne i uske oči, zbog kojih je delovao pomalo retardirano. Oči poput Čarlsa Mingusa. (To beše poređenje koje je sam napravio kada je jednog dana preturao po kolekciji ploča svoje majke; ona beše jedina Dominikana starog kova za koju je znao da se zabavljala s *morenom*, sve dok Oskarov otac nije stavio tačku na to konkretno poglavlje Sveafričke svetske organizacije.) Imaš iste oči kao tvoj *abuelo*²², rekla mu je jednom prilikom njegova *nena* Inka kada je bio u DR, što je trebalo da ga uteši – ko ne želi da liči na svog pretka – osim što je dotični predek skončao u mardelju.

Oskar je oduvek bio mala štreberčina – od onih klinaca što su čitali Toma Svifta, voleli stripove i gledali *Ultramena* – ali do srednje škole ta posvećenost Žanrovima postala je apsolutna. U to vreme kada smo mi ostali učili da pikamo loptu o zid, bacamo novčiće, vozimo kola starije braće i krišom iznosimo prazne pivske flaše roditeljima ispred nosa, on je gutao Lavkrafta, Velsa, Barouza, Hauarda, Aleksandera, Herberta, Asimova, Bovu i Hajnlajna, pa čak i Starije, čija je slava već počela da bleđi – E. E. „Doka“ Smita, Stejpldona, i

²² Deda. (Prim. prev.)

onog tipa što je napisao sve romane o Doku Sevidžu – proždrljivo skačući s knjige na knjigu, s pisca na pisca, epohe na epohu. (Imao je sreće da su biblioteke u Patersonu bile toliko oskudne da je i dalje bila u opticaju štreberska književna zaostavština prethodne generacije). Nije bilo šanse da ga otrgnete od ekrana kad god bi se prikazivao bilo kakav film, serija ili crtač u kome je bilo čudovišta, svemirskih brodova, mutanata, sprava za izazivanje armagedona, sudbina, magije ili zlikovaca. Samo u tim aktivnostima Oskar je pokazivao genijalnost, za koju je njegova baba tvrdila da je deo porodičnog nasleđa. Umeo ja da piše na vilovnjačkom, priča na čakobsi, da u trenu do detalja raspoznaje Slenu, Dorsaja i Lensmena, znao je više o Marvelovom svetu od samog Stena Lija, i bio je fanatičan poklonik *rol-plej* igara. (Da je bio dobar i u video-igramama, bila bi to potpuna dominacija, ali i pored toga što je posedovao *atari* i *intlevision*, jednostavno nije imao dovoljno dobre reflekse za njih.) Da je, poput mene, bar malo umeo da prikrije svoju neprilagođenost, možda bi mu sva sranja pala lakše, ali nije. Lik ju je nosio kao džedaj svoju sablju ili Lensmen svoj objektiv. Nije mogao da prođe kao Normalan sve i da je hteo.²³

²³ Odakle je potekla ova prevelika ljubav prema žanrovima, nikome nije bilo jasno. Možda kao posledica antilskog porekla (ko je više SF od nas?) ili ranih godina provedenih u DR a zatim naglog preseljenja u Nju Džersi – zelena karta preselila ga je ne iz sveta u svet (iz Trećeg u Prvi), već i kroz stoleća (od toga da gotovo uopšte nije imao TV ili struje, odjednom je imao obilje i jednog i drugog). Nakon takve tranzicije, pretpostavljam da su mu samo najekstremniji scenariji bili zanimljivi. Može biti da je u DR isuviše gledao Spajdermena, da je konzumirao previše kung-fu filmova i naslušao se previše abuelinih priča o El Kuku i La Sigapi? Možda je kriv i prvi bibliotekar s kojim se susreo u SAD, koji ga je navukao na čitanje, taj elektricitet koji je osetio kada je dodirnuo tu prvu knjigu iz serijala o Deniju Danu? Možda je kriv sam taj cajtgajst (nisu li, na kraju krajeva, rane sedamdesete predstavljale obzorje Štreberskog Doba?), ili pak činjenica da tokom svog detinjstva uopšte nije imao prijatelja? Ili je to bilo nešto dublje, nešto nasledeno od predaka?

Ko će ga znati?

Ono što je nepobitno jeste da mu je to što je bio čitač/obožavalac (u nedostatku prikladnijeg termina) pomoglo da prebrodi teške dane svoje mladosti, ali je ujedno činilo i da na zlim ulicama Patersona štrči još više nego što je to

Oskar je bio od onih introvertnih likova koji se tresu od straha na času fizičkog, gledao je štreberske britanske serije poput *Doktora Hua* i *Blejkove sedmorke*, i mogao je da objasni sve razlike između *veriteh* aviona i *zentraedi* hodača, i crnjama koji su jedva položili maturu prosipao je zvučne reči kao „neumornost“ i „sveprisutnost“. Od onih štreberčina koje se uvek skrivaju u biblioteci, koje su obožavale Tolkina a kasnije i romane Margaret Vajs i Trejsija Hikmana (naravno da mu omiljeni lik beše Rajstlin), i koje su, kako su se osamdesete kotrljale, postale opsednute Smakom sveta. (Ne beše tog apokaliptičnog filma, knjige ili igre koje on nije odgledao, pročitao ili odigrao – apsolutni favoriti bili su mu *Vindem*, *Kristofer* i *Gama svet*.) Kapirote otprilike. To njegovo pubertetsko štreberstvo ugušilo je svaku nadu da će iskusiti mladalačku ljubav. Dok su svi drugi prolazili kroz užase i slasti svojih prvih zaljublivanja, sastanaka i poljubaca, Oskar je sedeo u zadnjoj klupi sa svojom tablom *dungeon master* i gledao kako mu adolescencija otiče. To je žešći smor, propustiti

bio slučaj. Vršnjačko nasilje – udarali su ga, gurali, nabijali u čoškove, lomili mu naočare i cepali mu napola nove-novcate knjige vredne pedeset centi. Voliš knjige? E, pa sad imaš dve umesto jedne! Har-har! Ali avaj, najgori behu oni drugi ugnjetavani. Čak je i rođena majka smatrala da njegove sklonosti nisu baš najnormalnije. Idi napolje i igray se!, naređivala bi mu bar jednom dnevno. *Pórtate como un muchacho normal!* [Ponašaj se kao normalan dečak, prim. prev.]

(Samo ga je sestra, i sama pasionirani čitač, podržavala. Donosila mu je knjige iz svoje škole, koja je imala veću biblioteku.)

Želite da znate kako je to biti *X-Man*? Probajte samo da budete obojeni štreber u savremenom američkom getu. *Mamma mia!* To vam dođe kao da umesto ruku imate krila kao slepi miš ili da vam par pipaka štrči iz grudi.

Pa' 'fuera! [Briši napolje, prim. prev.], grmela je njegova majka. I on bi izlazio napolje, poput osuđenika, kako bi proveo nekoliko sati mučenja od strane drugih dečaka: Molim te, hoću da ostanem u kući, preklinjao je majku, ali ona bi ga samo isterala napolje – Nisi ti žena da ostaješ u kući – i tako sat-dva, a onda bi se ušunjabo nazad neopažen i sakrio u ormaru na spratu, čitajući na snopu svetlosti koji se poput žileta uvlačio kroz procepr vrata. Na kraju bi ga ona ipak pronalazila i ponovo izbacivala napolje: Koji je tebi moj, bre?

(I već je na listićima papira, u svojim sveskama i na nadlanicama počeo da piskara, u tom trenutku još uvek ništa ozbiljno, tek šturi nacrti njegovih omiljenih priča, nije bilo ni naznake da će te poluartikulisane žvrlojotine jednog dana zapravo postati njegova Sudbina.) (Prim. aut.)

svoju adolescenciju – fazon, kao da te neko zaključa u ormar na Veneri kada se Sunce pojavi prvi put u sto godina. Druga stvar bi bila da ga devojke nisu zanimale, kao što nisu neke druge štrebere s kojima sam odrastao, ali avaj!, on je i dalje bio strastveni *enamorado*²⁴ koji se zaljubljavao lako i snažno. Imao je tajne ljubavi svuda po gradu, uglavnom kovrdžave krupne devojke koje ne bi ni reč prozborile s gubitnikom poput njega, ali o kojima on nije mogao prestati da sanjari. Njegova osećanja – ta gravitaciona masa sazdana od ljubavi, straha, čežnje, želje i požude koju je usmeravao ka svakoj devojci što bi mu se našla u blizini, bez obzira na izgled, godište ili dostupnost – slamala su mu srce iz dana u dan. Uprkos činjenici da je on tu masu smatrao eksplozivnom silom, ona je pre bila poput kakvog duha, jer je delovalo da je nijedna devojka ne primećuje. Ponekad bi se stresle ili prekrstile ruke kada bi on prošao blizu, ali ništa više od toga. Često je plakao zbog ljubavi prema ovoj ili onoj. Plakao je u kupatilu, da ga niko ne čuje.

U drugim slučajevima bi ovaj katastrofalan rezultat na polju zavođenja prošao bez komentara, ali ovde se radilo o dominikanskom klinцу, iz dominikanske porodice: lik je trebalo da rastura na tom planu, trebalo je da mota kučke oko oba mala prsta. Svi su primećivali odsustvo dotične akcije i, kako su bili Dominikanci, svi su pričali o tome. Njegov *tío*²⁵ Rudolfo (tek odnedavno oslobođen svoje poslednje i konačne licitacije s Pravdom, koji je sada živeo u njihovoj kući u Glavnoj ulici) posebno je bio velikodušan s tutorstvom. Slušaj, *palomo*²⁶, moraš zgrabiti *muchachu*, i uvaliti joj ga! Počni s nekom rugobom. Zgrabi gabora i dobro joj ga uvali! *Tío*

²⁴ Romantik. (Prim. prev.)

²⁵ Ujak. (Prim. prev.)

²⁶ Golub. (Prim. prev.)